

NAZIOARTEKO ORDENU BERRIA

Golkoko gerraren ondorena

ALFONSO DUBOIS

Golkoko gerra legitimatzeko harrotu diren argumentu guztietatik, batek bakarrik iraun du zutik, gerra-interbentzioaren funts eta zimentarria izan dena: Irakek hautsitako nazioarteko ordenua berrezartzeko Nazio Batuen Segurtasun-Kontseiluaren onesprenak emandako legetasuna. Eskualdean su-etena nagusitu zenean, nazioarteko ordenua aipatzen da potentzia nagusien presentzia militar eta politikoari Erdi Ekialdean eusteko Estatu Batuen eta beronen aliatuen ekintzen justifikagarri. Baina, nazioarteko zein ordenuaz dihardute? Golkoko gerran gertatuak berriro hausnartzea komenigarria litzateke Iparraldeak or denu berriaz ulertzen duenaz jabetzeko.

Arras gutxitan aurkitu da dramatismo larriagoz arriskuan nazioarteko elkarbizitza, Irakek Kuwait bereganatu aurreko goerara itzuli aurrean bezala. Beharrezkoa zen gerra

hautsitako ordenua berreskuratzeko. Herriaren eritzia, ordea, txantaiatz bortxatua izan da aukera bakartzat gerra aurkeztu zaiolako. Ordenua eta bakea arriskutan izaki, gerra gaitzerdi. Azpimarratu beharra dago nola saiatu den Mendebaldeko gizartearen aurrean interbentzioa legitimatzen. Hasiera batean herabekor aineratu ziren demokrazia eta libertatea, berehalaxe gorde egin behar izan ziren, zinismo gehitxokoa bait zen, kontutuan izaki zeintzuk erregimenak ziren onuradun gerta beharrekoak. Bat bera ere ez zen demokrazia eta libertatearen maila minimora iristen.

Nazioarteko ordenuaren defentsaz baliatzeak ongi bete zuen bere *rola*. Areago lehen aldia izanik —eta hau nabarmentki harrotzen zen— erakunde supranazional batek indarrez ezartzen zuela bere erabakiak inposatzea. Nazioarteko elkarbizitzaren historian garrantzizko urrats kontsideratzen zen Nazio Batuen babesean gauzaturiko interbentzioaren aipatu legetasuna. Arriskuan aurkitzen ziren ordenua eta bakeak bazuten, azkenean, defentsa armatu plurala. Mendebaldar mentalitatearentzat zinez zuen pisua honelako argumentazioak eta, batez ere, konbikzioa txertatzeko ahalmena.

Bestelako ikuspuntuetatik azterturik, ordea, ez lirudike horren bikaina eta askok nahi baino ahulago gerta bide da. Indarraz baliatze-akor dioaren berrikuntza lege zaharra aplikatzearen forma berri hutsa besterik ez zen izan. Ordenua ezarriko du, baina gauzak lehenean jarraitzeko; bestela esan, ordenua garantizatuko du baina ez justizia. Gainera, ordenu zahar hori galtzear zegoen erabat eta munduko errealitatearen eskaera berriei aurre ezin egitea izan zen, hain zuzen ere, gatazkaren kausa bat. Ordenua ezarri zen, bai, baina ez beharrezko hura, momentuko abagadune historikoak galdatzen zuena.

Ekialde-Mendebaldearen ardatzeko blokeen arteko tentsioa urtutzeak esperantzaren leihoa ireki zuen. Iritsia ziru-dien bi superpotentzien interes geostrategikoei makurturik zeuden eta garapenean aurkitzen ziren herrialdeen arazo haiek gainditzeko esfortzuen ordua. Beti segurtasunaren arrazoiak nagusitzen zitzaion inolako beste edozein kontsideraziori eta, jakina, garapenaren kausa garai hoberako uzten

zen. Bigarren Mundu-Gerraren ondoriozko nazioarteko ordenu inposatua ez zen Hegoaldeko herrialdeentzat oso egoki eta lagungarria gertatu. Babes nuklearrak europar eszenategitik gerra urrundu bazuen ere, hots, Iparraldetik, beste lurralde batzuetara esportatu zuen. Bakea ez zen Hegoaldean loratu. 1945az gero, garrantzizko hogeitahamabost gatazkatik gora mamitu ziren Hirugarren Munduan eta hogeit mila milioi hildakoen emaitzak Bigarren Gerrako biktimen kopurua gainditu egiten du. Aipatu gatazka horiek —asko eta asko izaera erre-gionalekoak— bi potentzia lehiakideek sustatuak garatu ziren ia kasu guztietan, beren eskemaren baitan arriskutan ikusten bait zuten bakoitzaren hegemonia. Azken finean, hildako, suntsipen, herra eta segurtasun ezaren kostua askoz ere handiagoa gertatu zen, prezeski blokeen interbentzioa tarteko.

Gerra Hotzaren hamarkadak Hegoaldearentzat geroz eta etsipen pisuago bilakatu ziren. Nazioarteko kontzertuan sartzea beren ekonomien garapena segurtatzeko baldintzatan emango zenaren ustea ustel atera zitzairen. NBEk berak onartzen zuen hiru hamarkadatan zehar garapenaren alde hezurmamituriko kanpainen porrota. Mundu-Bankuak berak ere 1990eko Txostena “Munduko Pobrezia” titulu adierazkorraz eman zuen argitara. Buruz anormala ez zen edonork soma zezakeen han zerbaitek huts egiten zuela, aterabidea urgenteki galdatuz. Ordenu zaharrak agerian zituen bere ahuleziak. Bataren bestearekiko beharra geroz eta nabarmenagoa zen munduan, arazoak ikuspegi berriaz konpondu beharra zegoen. Teorian behintzat, Ekialde-Mendebaldearen arteko Gerra Hotzaren amaierak gai hauek planteatzeko baldintzak eskaintzen zituen. Hala ere, iritsia ote zen Hegoaldearen garapenaren parada?

Iparraldean batek baino gehiagok ohartarazi zuen baikorkeriak bazter uzteko. Batzuentzat, mendebaldar ereduaren garaipena zen azpimarratzekoa, historiari amaiera jartzen zion mendebaldearena; hauxe zioen Fukuyamak, Estatu Batuetako Estatu-Departamenduko analistak. Horra gain emanik istilu ideologiko ulertezinei, errealitateak agintzen zuen eta espantsioari ekin eta garailearen legea aplikatzeari heldu besterik ez zen bidezkoa. Beste batzuentzat, jalgitzen

ari ziren potentzia berrien artikulazioa nola burutu zen beren kezka larria, hots, Europa eta Japoniaren artikulazioa lider garailea den Estatu Batuekin. Ez zuen inork ukatzen garai-leen poza, mundua lehiakide gogaikarririk gabe administra-tzeko aukera ematen zuen halako gozamen antxa.

Hauxe zen, eta berauxe da gaur ere, kezka nagusia. He-goaldean atseginez ikusten zuten Eki-Europan mamituriko aldakuntza asko, segidan Iparralde-Hegoaldearen arteko erlazioa nagusituko zelakoan eta, ondorioz, hainbat aldiz proposaturiko gaiak behingoz agendaratzea lortuko zutelakoan. Baina, Iparraldearen jarrera kontserbadore eta higigaitza susmo gaiztoa areagotzen ari zen Hegoaldean. Ez zen inondik ere ageri beren errebindikazioak aintzakotzat hartuko zituen ordenu berria. Desafio berrien larrialdiar en aurrean, oraindik ere baztertuago geratzen ziren. Eur opa hain zegoen harremanetan Ekialdeari lotua, ezen hasieran Hegoaldeari esleituak zeuden garrantzizko diru-emariak, berriro Ekialdeari adjudikatuak izan bait ziren. Helmut Schmidt kantziler ohiaren hitzetan, “Ekialdeko eur oparrei esklabutzatik irteten laguntzeak behar du lehentasuna; zer aurreragoko lanik orain, berekiko solidario bagara, ber en progresoari laguntza ofizialak eskuratzea baino”. Askoz esklabutuago zegoen Hegoaldearen premiek ez zuten presarik, ez zutelako Iparraldearen segurtasuna zalantzan jartzen. Edota baiezkotan, atzerritar langileen migrazioen bidez agian, erne eta atzarri jarria zegoen Iparraldea.

Horra egoera. Xumeago esateko, Hegoaldeko lanaren aurrean Iparraldeko kapitalaren uholdeak injustizia sortua zuen eta hortik asaldapenera igarotzea denboraren arazoa besterik ez zitekeen. Hegoaldearentzat nazioarteko ordenu berria eraikitzeak beste dimentsio bat zuen, aukera gutxi ematen zituena gainera. Kooperazio-estrategian oinarritu behar zen, elkarkidetzarako era berriak aurkitu asmoz, irabazi denek eta inork galduko ez zuen moldearen barruan; edota segurtasun-estrategiatik abiaturik, jadanik tinko dauden botere-guneei eusteko ardura nagusian funtsatu beharko zen.

Iparraldeak Golkoko gatazkari eman dion erantzunean irakurri behar da estrategia menderatzailearen lehen aztarna

adierazkorra. Parte hartzen duten elementu ugarien xehetasunak kontutan hartzeke, Husseinen errejimeneren tirania eta injustizia baloraturik, erantzun horren ezaugarriak azpimarratzeak badu axolarik. Soluziobidetzat negoziazioa ukatzea, egoera Iparraldeko hiritarren bizi-mailaren mehatxutzat aurkeztea, gogoeta baino areago izua nagusi eraztea, gure soldaduen heriotza ekiditeko bakarrik soldadu etsaien masakreak justifikatzea, etabar, gerraren zer-nolakoez areago doaz eta baita Hussein bezalako despota baten ankerkeriaz baino ere. Argi baino argiago erakusten dute hautatu den bidea eta aipuan dagoen nazioarteko ordenuaren kontzeptua.

Golkoko krisiak beste hainbat krisi izkutatzen ditu, nahiz eta azalean arabiar emirrei batzuen barneko gorabehera jakin batzuk aldatzea bakarrik dela ikustarazi nahi izan edota palestinar arazoa zertxobait arintzea. Gauza asko aldatu dira denak lehenean jarrai dezan eta berriro aurreko ordenura itzultzea Iparraldeko herrialde aberatsen interes berezien defentsan bakarrik izan daiteke, edonolako zirkunstantziaren aurrean beren hazkunde-pr oiektu propioan erabat itsuturik.

Benetako arazoa, munduko herrien gehiengoaren aurrean aipatu proiektua defenditzeko legitimitate eza da. Ezinezkoa da aldi berean demokrazia eta inperio izatea; lehena hautatzen bada, Iparralde-Hegoaldearen arteko erlazioa kooperaziozkoa izango da, baina, aldiz, bigarrrena hautatzean, erlazioa dominazioak eta koertzioak ezaugarrituko dute. Ez dago legitimitaterik -ezinezkoa da-Hegoaldeko justiziaren eta sobr ebizitzearen heiagorari entzungor egin eta interesen akumulazioa inposatzeko. Golkoak garraski nabarmendu du ironiaz auzo globala deitzen zaion planeta honek gaur behar lituzkeen hitz biribil eta proiektu bikainik ez duen Iparraldearen anbizioa. Hegemonia mantendu ahal izateko indarra besterik ez zaio geratzen eta, prezeski, badaki horretaz bortizki baliatzen.

Euskaratzailea: